

Викладач Гуменюк І.Л.

Україна

Суми

*Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка*

ОСОБЛИВОСТІ ВАРІЮВАННЯ ДИНАМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ У СІЛЬСЬКИХ АНГЛОМОВНИХ ПЕЙЗАЖНИХ ОПИСАХ

У статті подано результати акустичного аналізу динамічних параметрів у просодичній організації сільських англомовних пейзажних описів. Схарактеризовано особливості їхнього функціонування у статичних, статично-динамічних і динамічних описах. Експериментально встановлено варіювання максимуму інтенсивності та його локалізації, діапазону інтенсивності, рівня та її інтервалу в зазначених різновидах пейзажних описів.

Ключові слова: сільські англомовні пейзажні описи, інтенсивність, максимум інтенсивності, локалізація максимуму інтенсивності, діапазон інтенсивності, рівень інтенсивності, інтервал інтенсивності.

In the paper the acoustic analysis results of dynamic parameters in prosodic organization of country nature descriptions are presented. The peculiarities of their functioning in static, static-dynamic and dynamic descriptions are characterized. In the process of experiment the variations of intensity maximum and its localization, intensity level, intensity range, and intensity interval were studied.

Key words: English country nature descriptions, intensity, intensity range, intensity maximum and its localization, intensity level, intensity interval.

В статье описаны результаты акустического анализа динамических параметров в просодической организации сельских англоязычных пейзажных описаний и охарактеризованы особенности их функционирования в статических, стато-динамических и динамических описаниях. Экспериментально установлено вариации максимума интенсивности и его локализации, диапазона интенсивности, уровня и её интервала в упомянутых видах пейзажных описаний.

Ключевые слова: сельские англоязычные пейзажные описания, интенсивность, максимум интенсивности, локализация максимума интенсивности, диапазон интенсивности, уровень интенсивности, интервал интенсивности.

Всебічне вивчення просодичної організації будь-яких типів висловлень або фрагментів тексту традиційно прийнято здійснювати на підставі поетапного виконання її аудитивного та акустичного аналізів, у межах якого, зазвичай, застосовується використання класичної системи [4, с. 94-98] досліджуваних

інтонаційних параметрів. Не менш традиційно виправданим вважається також виконання досить трудомістких процедур акустичного аналізу лише за умов реалізації попереднього аудитивного аналізу, спрямованого на виявлення загальних закономірностей функціонування елементів просодичної системи у певних визначених дослідником за лінгвістичними ознаками класах або групах текстів або висловлень.

Щодо особливостей просодичного оформлення англомовних сільських пейзажних описів, множина яких складає об'єкт нашого дослідження, то при достатньо сформованих у фонетиці уявленнях про загальні закономірності їхньої взаємодії та варіювання, на жаль, практично відсутньою є здобута інструментальним шляхом інформація про специфіку змін динамічної складової інтонації, без з'ясування якої вивчення просодії досліджуваних текстів неможна вважати всебічним.

Тому метою започаткованого нами дослідження було експериментальне встановлення особливостей варіювання динамічної складової в англомовних сільських пейзажних описах шляхом електроакустичного аналізу.

Відповідно до методики дослідження, покликаної реалізувати поставлену мету, експериментальний масив англомовних сільських пейзажів було поділено нами за критерієм інтенсивності розгортання описуваних ними явищ на три класи текстових фрагментів: статичні, динамічні і статично-динамічні.

Сформована таким чином вибірка мовного матеріалу підлягала акустичній обробці на персональному комп'ютері з використанням програм *WaveLab* [8], *SpectraLAB* [6], *Praat* [7] та *SFS/WASP* [5]. Отримані в результаті комп'ютерної обробки дані у межах лінгвістичної інтерпретації зіставлялися при необхідності з даними аудитивного аналізу, опублікованими в працях [1-3].

Обсяг експериментального матеріалу, використаного під час інструментального аналізу, який уможливив отримання об'єктивних даних щодо його інтонаційного оформлення, складав 90 англомовних описових фрагментів.

У ході електроакустичного аналізу перевірялись такі динамічні характеристики сільських пейзажних описів: максимум інтенсивності і його локалізація, діапазон, рівень та інтервал інтенсивності.

У результаті аналізу встановлено, що в сільських пейзажних описах рівень максимуму інтенсивності актуалізується лише у великій та максимальній зонах. При збереженні зазначеної тенденції показники максимуму інтенсивності розподіляються таким чином: у статичних описах переважають фрагменти з максимальним рівнем інтенсивності, до них за цим показником наближені динамічні описи села. На відміну від них, статично-динамічним описам притаманна найвища частота максимального рівня цього параметра. Крім того, у сільських пейзажних замальовках, як і в пейзажному описі в цілому, зафіксована флуктуація числових показників максимального рівня інтенсивності, яка залежить від наявності/відсутності її піку на статичній або динамічній ділянці опису. При цьому відсоток максимального рівня наближається до його нижньої границі, у випадку, коли будь-яка ділянка пейзажного опису містить пік максимуму інтенсивності, нижчий за показник досліджуваного параметра всього опису, і навпаки – доля максимуму інтенсивності наближається до верхньої межі максимального рівня, якщо пік певної ділянки співпадає із піком інтенсивності фрагмента.

Щодо локалізації максимуму інтенсивності, то його піки зареєстровано на першому наголошеному складі і термінальній ритмогрупі (далі РГ) інтоногрупи. Зазначена вище тенденція характерна для сільських описів при незначних відмінностях розподілу її показників. Так, статичним описам притаманний найбільший відсоток (37,57%) піку інтенсивності саме у термінальній РГ. Наступною ділянкою локалізації максимуму цього параметра (34,64%) є перша РГ. Друга РГ вирізняється незначною долею актуалізації в ній піку інтенсивності (15,07%). При цьому пік інтенсивності, зареєстрований на наголошеному складі другої РГ, сприймається на перцептивному рівні як склад, виділений спеціальним підйомом. Ядерний складоносій термінального тону

(далі ТТ) набуває промінантності за рахунок високих показників інтенсивності і ЧОТ.

У статично-динамічних описах зберігається та сама тенденція з дещо вищими показниками локалізації максимуму інтенсивності у термінальній РГ (42,86%). Динамічні описи сільських пейзажів при збереженні загального принципу розподілу числових даних вирізняються локалізацією максимуму інтенсивності на початку інтоногрупи (19,32%) та меншою частотою у термінальній РГ (32,71%) порівняно з двома попередніми видами описів. Це пояснюється підвищенням висотнотонального рівня такту, що маркує введення нової думки або важливої інформації, кульмінаційного моменту опису, як от: зміни стану природи, часу доби, пір року, перехід від спокою до розбурханої стихії. Наприклад: “ *Presently there came a quivering glow that vaguely revealed to foliage for a moment and then vanished. || By and by a nother came a little stronger and then a nother. || Then a faint moan came sighing through the branches of the forest. || And the boys felt a sleeting breath upon their cheeks and shuddered with the fancy that the spirit of the night had gone by. || There was a pause. || Now a weird flash turned night into day and showed every little grass blade separate and distinct and grew about their feet. || And it showed three white startled faces too. || A deep peal of thunder went rolling and tumbling down heavens and lost itself in sullen rumblings in the distance. || A sweep of chill air passed by rustling all the leaves and snowing the flaky ashes broadcast about the fire. || A nother fierce glare lit up the forest and in instant crash followed it, seemed to run the tree-tops right over the*

↑boys' `heads. || They `clung together in terror § in the 'thick `gloom that followed | a 'few ↑big rain-drops § 'fell `pattering u,pon the ,leaves ||" [P. 122].

У наведеному фрагменті статично-динамічного сільського опису початок та розгортання грози маркуються наявністю піків інтенсивності на першому наголошеному та ядерному складоносіях, які актуалізуються на підвищеному або високому висотнотональному рівнях, а на перцептивному рівні сприймаються як такі, що реалізуються з підвищеною гучністю.

Дослідження діапазону інтенсивності сільських пейзажних описів засвідчило, що спектр його показників варіює від широкої до звуженої зон. Найбільша рекурентність притаманна розширеному й середньому діапазону, а його вузька зона не є релевантною. У статичних пейзажних описах модифікації діапазону коливаються від широкої до звуженої зони при переважанні широкої (36,84%). Наступним за частотою є середній діапазон з дещо меншими (26,31%) показниками, ніж у попередніх зонах. Найменший відсоток (5,27%) припадає на долю звуженого діапазону. Щодо статично-динамічних описів, то на їхніх статичних і динамічних ділянках показники рівнозначні з домінуванням розширеного й середнього діапазону. Звужена зона переважає на їхніх динамічних ділянках, а статичні ділянки вирізняються незначним відсотком (7,70%) вузького діапазону. У динамічних пейзажних описах домінує середній діапазон (42,86%) при менших показниках розширеної та широкої зон. Збільшення відсоткової долі зон діапазону інтенсивності відбувається у бік зростання динаміки описів: статичність забезпечується переважанням широкої та розширеної зони, у той час, як динамічність і високий рівень емоційності описів впливає на домінування середнього й широкого діапазону інтенсивності. Це пояснюється психологічним станом мовця/диктора та змінами його емоційного стану під час озвучення описових фрагментів, наприклад: “ 'Those 'two ,animals | a'ttacked 'each ,other | with 'indes`cribable ,fury. || They 'raised ↑mountainous ,waves § which 'rolled as ↑far as the `raft, | so that a

'score of ,times § we were 'on the 'point of cap` sizing. || 'Hissing ,noises § of tre`mendous in`tensity § 'reached our `ears. || The 'two ,monsters § were 'locked to ,gether, | and could 'no ·longer be dis tinguished § 'one from a ,nother. || We `rea ,lized § that we had 'everything to fear § from the 'victor's ,rage ||” [P. 187].

Початок цього динамічного сільського пейзажного опису (*'Those 'two ,animals | a'ttacked 'each ,other | with 'inde`scribable ,fury.* ||) реалізується у середньому діапазоні інтенсивності. Подальший розвиток подій у відкритому морі (*They 'raised ↑mountainous ,waves § which 'rolled as ↑far as the `raft, | so that a `score of ,times § we were 'on the 'point of cap` sizing. || 'Hissing ,noises § of tre`mendous in`tensity § 'reached our `ears. || The 'two ,monsters § were 'locked to ,gether, | and could 'no ·longer be dis tinguished § 'one from a ,nother.* ||) передається за допомоги варіювання діапазону інтенсивності від його середньої до розширеної та широкої зон, що допомагає передати напруженість смертельного двобою доісторичних істот. Крім того, модифікації діапазону аналізованого параметра (широкий → розширений → середній) у заключній частині фрагменту (*We `rea ,lized § that we had 'everything to fear § from the 'victor's ,rage* ||) викликають у слухача відчуття страху від споглядання боротьби динозаврів й лиховісне передчуття неминучої загибелі від одного руху істоти-переможця.

Аналіз рівня інтенсивності в сільських пейзажних описів показав, що вона варіює залежно від функціональної ділянки інтонаційного контуру, з найвищими її показниками на ділянках «передтакт-такт» і «передтермінальна РГ-термінальна РГ». Статичні описи вирізняються значною долею високого рівня інтенсивності (50,0%) між передтактом і тактом та зменшенням показників середнього і низького рівнів (39,83% і 30,57% відповідно). Високий рівень

інтенсивності позначає також початок всього описового фрагмента або інтоногрупи, що містить кульмінацію описового фрагмента, які характеризуються і піками ЧОТ. Межа між передтермінальною ділянкою і термінальною РГ маркується зростанням показників рівня інтенсивності в межах від високого до середнього і низького рівня з домінуванням останнього (58,38%). Зафіксована особливість розподілу даних на зазначеній ділянці залежить від рівня інтенсивності всієї інтоногрупи, наявності найнижчого піку ЧОТ на ядерному складоносіві та термінального тону з малою швидкістю зміни його руху. Відмінною рисою статично-динамічних пейзажних описів є переважання середньої зони (52,38%) рівня інтенсивності з майже рівнозначними показниками високого і низького рівнів (33,33% і 27,81% відповідно) між передтактом і тактом. Вимовляння цієї ділянки з такою інтенсивністю позначає початок всього фрагмента або його статичної частини; перехід від неї до динамічної частини маркується високим рівнем інтенсивності. Подібний рівень зазначеного параметру зафіксовано в інтоногрупах, оформлених ковзною шкалою.

Статично-динамічні пейзажні описи характеризуються найвищими відсотками високого й середнього рівнів інтенсивності на стику між першою і другою РГ завдяки виділенню наголошеного складу наступної РГ спеціальним підйомом для акцентування уваги на її комунікативному або емоційному центрах. Високі показники рівня інтенсивності на стику «передтермінальна РГ – термінальна РГ» знаходяться у високій і низькій зонах з переважанням останньої (60,06%). Високий рівень цього параметру зареєстровано в термінальній РГ, оформленій, як правило, високим спадним або висхідним термінальним тоном з великою швидкістю зміни його руху, а також при переході від статичної ділянки інтоногруп до динамічної. Домінування низької інтенсивності на аналізованій ділянці можливе у статичній частині таких пейзажних описів, а також і в інтоногрупах динамічної частини, які містять відому інформацію. Низький рівень інтенсивності зафіксовано при переході від динамічної до статичної ділянки інтоногрупи.

Динамічним пейзажним описам притаманне домінування високої і середньої зон рівня інтенсивності між передтактом і першим наголошеним складом з майже однаковими цифровими показниками (57,14% і 52,05% відповідно). Такий рівень інтенсивності вказує на початок описового фрагмента або кульмінаційної інтоногрупи. Значно менші показники у цих зонах виявлено між першою і другою РГ, що пояснюється виділенням другого або третього наголошеного складу шкали спеціальним підйомом. Найвищий відсоток низького рівня інтенсивності (57,68%) зареєстровано на межі між перед'ядерною і термінальною РГ, про що свідчить наявність піків мінімальної інтенсивності на ядерному складоносієві, оформлення інтоногрупи низьким висхідним або спадним термінальним тоном з малою швидкістю зміни його руху, а також вимовляння всієї інтоногрупи з низьким рівнем інтенсивності. Показники високої і середньої її зон на цій ділянці становлять (28,57% і 36,99% відповідно). Високий і середній рівень цього параметру притаманні інтоногрупам, оформленим високим спадним чи висхідним термінальним тоном з великою швидкістю зміни його руху, або які вимовляються на нижчому рівні інтенсивності упродовж перед'ядерної ділянки з подальшим його підвищенням у термінальній РГ. Наприклад: “We ,rode § bet,ween ↑meager ,pastures | which were 'having ↑all the 'trouble in the →world § to ,look ,green; | `yellow ,came to ,them more \easily. || The 'rugged ,summits § of the 'trachyte ,hills § on the ho,rizon | were →blurred | by the ,mist in the `east; | 'now and ,then § a 'few ,patches of ,snow, § concen,trating the di'ffused ,light, | 'glittered on the 'slopes of the 'distant `mountains; | ↘certain `peaks, § 'rising more `sheerly § than the `others, | 'pierced the 'grey →clouds § and 'rea,ppared above ↑shifting \vapours, | like `reefs § e'merging in the ,sky ||” [P. 74-75].

Початок наведеного статичного опису рівнини (We ,rode § ...) вимовляється з високим рівнем інтенсивності. На цьому самому рівні

реалізується також і перша РГ кульмінаційної інтоногрупи з найвищим піком інтенсивності на ядерному складоносіві (...`yellow ,came to ,them more ,easily. ||...), де думка автора про природу центру Землі контрастує з побаченим пейзажем. Середній рівень інтенсивності притаманний інтоногрупам зі складами, виділеними спеціальним підйомом (bet,ween ↑meager ,pastures | which were 'having ↑all the 'trouble in the →world §) або термінальним ритмогрупам, які оформлені середньо підвищеним або високим спадним чи висхідним термінальним тоном (...by the ,mist in the `east; |...; concen,trating the di'ffused ,light, | 'glittered on the 'slopes of the 'distant `mountains; | `certain `peaks, §'rising more `sheerly § than the `others, |...; ...like `reefs § ...). Щодо низького рівня інтенсивності, то він маркує інтоногрупи з найнижчим піком інтенсивності, який припадає на ядерний складоносій, оформлений рівним термінальним тоном (were →blurred), а також інтоногрупи, марковані низьким спадним/висхідним термінальним тоном з малою швидкістю зміни руху тону (...to ,look ,green; |...; The 'rugged ,summits § of the 'trachyte ,hills § on the ho ,rizon |...; ...'now and ,then § a 'few ,patches of ,snow, §...; pierced the 'grey →clouds §...; ...e'merging in the ,sky ||).

Вивчення особливостей зміни інтервалу інтенсивності сільських пейзажних описів дозволяє констатувати його розширення між передтактом і тактом та звуження на стику між передтермінальною і термінальною РГ. Числові показники вказаного параметру зростають у напрямку від статичних до статично-динамічних і динамічних описів, з переважанням в останніх (43,29%). Розширення інтервалу саме на цій ділянці маркує на рівні цілого фрагменту зміну його змісту й перехід до описової комунікативно-мовленнєвої форми, а на рівні окремих інтоногруп – виділення нової інформації, розгортання опису, наростання його динаміки. Крім того, нижчі показники розширення інтервалу інтенсивності зафіксовано між першою і другою РГ, у якій другий наголошений

склад виділений спеціальним підйомом або є елементом ковзної шкали. Розподіл показників зміни інтервалу інтенсивності між перед'ядерною і термінальною РГ відзначається більшою варіативністю. Так, при домінуванні зміни інтервалу у бік звуження з майже рівнозначними показниками зареєстровано загальну тенденцію до зростання числових даних цього параметру у напрямку від динамічних до статично-динамічних і статичних, що пояснюється вимовлянням перед'ядерної ділянки з нижчим рівнем інтенсивності, ніж термінальна РГ, а також оформленням інтоногрупи поступово спадною ступінчастою або ковзною шкалою у сполученні із середнім або високим спадним термінальним тоном, наприклад: "... and at last § we 'saw be fore us § the Pass § 'opening out on the 'eastern side. || There were dark, § 'rolling clouds over head, § and in the air § the 'oppressive § 'heavy 'sense of thunder. || It seemed § as 'though the 'mountain range § had sepa'rated ↑two atmospheres, § and 'that now § we had 'got into the thunderous one. || I was 'now my self | 'looking out for the conveyance § which 'was to take me to the Count ||" [P. 18-19].

Цей статично-динамічний сільський опис демонструє розширення інтервалу інтенсивності між передтактом і тактом (підкреслено суцільною рисою), яке на початку наведеного уривку позначає несподівану зміну одноманітного пейзажу, а в нефінальних інтоногрупах маркує розгортання величної картини переходу через гірський хребет. Крім того, модифікації інтервалу інтенсивності позначають перехід від статичної до динамічної частини опису (|| It seemed § as 'though the 'mountain range § had 'separated ↑two atmospheres, §). Звуження інтервалу на стику між передтермінальною частиною й термінальною РГ (підкреслено пунктиром) відбувається завдяки вимовлянню аналізованих ділянок інтонаційного контуру з невеликим розривом у межах шкали.

Як бачимо, показники динамічних характеристик аналізованих описових фрагментів варіюють залежно від їхньої видової належності. Сільські пейзажні описи характеризуються домінуванням максимуму рівня інтенсивності, який локалізується, здебільшого, в ініціальній та термінальній РГ, розширеним і середнім діапазоном інтенсивності, високим і середнім рівнем інтенсивності між передтактом і тактом та високою, середньою і низькою зонами на ділянці «передтермінальна РГ – термінальна РГ», розширенням рівня інтенсивності між передтактом і першим наголошеним складом та звуженням цієї характеристики на стику між останньою РГ шкали й термінальною РГ.

Статичні сільські описи вирізняються модифікаціями діапазону інтенсивності у межах від широкої до звуженої зон при домінуванні першої та переважанням вузького інтервалу інтенсивності між передтермінальною і термінальною ритмогрупами.

Статично-динамічні сільські описи вирізняються найвищим рівнем максимальної інтенсивності, локалізації максимуму інтенсивності в термінальній ритмогрупі, домінуванням розширеного й середнього діапазону, перевагою середньої зони рівня інтенсивності найвищими показниками високого й середнього рівнів інтенсивності на стику між першою і другою ритмогрупами.

Динамічні сільські описи характеризуються найвищими показниками локалізації піку інтенсивності на початку інтоногрупи, домінуванням середнього діапазону та високого і середнього рівня інтенсивності між передтактом і тактом, низького рівня інтенсивності між перед'ядерною і термінальною ритмогрупами, його зростанням від високого до середнього і низького рівня між передтермінальною і термінальною ритмогрупами.

Отримані таким чином результати показали практичну релевантність інформації, здобутої нами шляхом проведення аудитивного та акустичного аналізу особливостей варіювання динамічної складової у сільських англомовних пейзажних описах, а отже, можуть бути використані в якості

надійних експериментально здобутих орієнтирів для подальшого поглибленого пізнання специфіки просодичного оформлення англомовних описів взагалі.

Література:

1. Гуменюк І.Л. Варіювання рівня емоційно-прагматичного потенціалу в англомовних прозових описах природи / І.Л. Гуменюк // *Science and Education a New Dimension. Philology II* (4). – 2014. – Issue 24. – Budaspest. – P. 21-24.
2. Гуменюк І.Л. Просодичне оформлення сільських пейзажних описів англомовної прози / І.Л. Гуменюк // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. №6. В 2 ч., Ч. 1, Луцьк, 2011. – С. 34-38.*
3. Гуменюк І.Л. Просодичне оформлення сільських пейзажних описів англомовної прози / І.Л. Гуменюк // *Язык и мир. Функциональная лингвистика. № 3. Крымский республиканский институт последипломного педагогического образования. Симферополь, 2012. – С. 121-123.*
4. Калита А.А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання: Монографія / Алла Андріївна Калита. – К.: Видавничий центр КДЛУ, 2001. – 351 с.
5. SFS/WASP: Program by Mark Huckvale. Version 1.2. Copyright © 2003. – L.: University College London, Department of Phonetics and Linguistics.
6. SpectraLAB : FFT Spectral Analysis System. Version 4.3213. Copyright ©1997. – Campbell : Sound Technology, Inc. 1400 Dell Avenue, Campbell, CA 95008, USA.
7. Praat: Program by Paul Boersma and David Weenink. Version 5.4.04 / [Електронний ресурс]. – University of Amsterdam, Spuistraat 210, 1012VT, Amsterdam, The Netherlands. – Режим доступу : <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>.
8. WaveLab : Program by Ph.Goutier. Version 2.1. Copyright © 1995-1998 Steinberg.